

Op ad bjerget? På besøg i "Fisken"

Du kan indstille dit browservindue så bogstaverne
bliver større eller mindre; du kan også
gøre selve billedet smallere osv.

Tekst og foto: Bjørn Andersen

Op ad bjerget? På besøg i "Fisken"

om den forestående digitalisering af Holberg, set udefra

DSL i Danmark og Universitetet i Bergen er gået sammen om at digitalisere Holberg, ikke plukvist, men hele vejen igennem. Sprogforskerne kan glæde sig, men det kan vi andre også - hvad enten vi er lærere, historisk interesserede eller en smule tossede med Holberg's teater.

Først lidt om hvordan tingene kan tage sig ud når man færdes blandt unge mennesker, så noget om hvad der kunne være brug for, dvs. for os *ude i byen*, og om hvordan digitaliseringsprojektet vil blive grebet an. Endelig er der en diskussion om forhold vedrørende *visse* af Holberg's værker, '*Niels Klim*', '*Naturretten*' og '*Helte- og Heltindehistorierne*'.

1. Hellere Helle Helle end Holberg!

For nylig fangede "*information*" mit øje. *Hellere Helle Helle end Holberg!*, stod der. Dét var essensen af hvad en flok gymnasieelever havde sagt til den udsendte, nysgerrige reporter.

Når man kom længere ind i bladet fik man dét at vide *en detail* - som man får som grynt og hovedvirren når man spørger drenge og piger fra teknisk skole, gymnasiet, frisørsalonen: *Hellere noget andet end Holberg!* Nogle af dem skal snart ud i Verden på interrail, nogle vil give en hånd i et u-lands-projekt. Nogle vil Latinamerika rundt - eller så langt væk som til Afghanistan for at vise flaget i et kraftigt armeret køretøj ... i alle tilfælde uden Holberg i håndbagagen.

Selvfølgelig er der *nogle* af deres forældre, ikke *mange*, der er rigtig fornøjede over at se "*Erasmus*" eller "*Maskerade*" når den ellers bliver givet af et stærkt hold som på *Grønnegårdsteatret*. Og der er også *nogle*, der - momentant - kan lade sig rive med af Ole Thestrup's fortumlede og energiske Jeppe-figur på *Det Danske Teater*. Men sandt at sige: Der skal mere til hvis Holberg skal ind under huden og blive *aktiv, levende kultur*. Langt langt flere følger meget hellere *X-factor* end de står en Holberg-forestilling igennem *frivilligt*.

Derimod er der en del, også blandt de yngre, der meget godt kan lide at se *Shakespeare in love*, og hvordan kan dét mon være? Da vel ikke fordi der er *langt* mere poesi og erotik i Shakespeare end i min gamle ven, monsør H?

2. Det er ikke nok at udstede en *kánon*.

Det er ikke nok at udstede en *kánon* - og at putte gamle H ind i dén. Det er slet ikke nok. Der skal noget *helt* andet og meget mere til, noget der i dén grad kan aktivere unge mennesker, gøre dem nysgerrige, måske endda provokere dem for at få det bedste op i dem.

De forrige tider er forbi, som Arendse sagde. Hvad de næsten allerede var sidst i Holberg's liv, for han nåede nemlig at opdage at "man" meget hellere ville se noget andet end Molière og hans egen, originale, '*Kandestøber*'.

Siden er det gået op og ned; lige for tiden er vi tydeligvis et helt andet sted end midt i den holberg'ske dramatik, især på *Det Kongelige Teater* hvor han slet ikke spilles - undtagen som Carl Nielsen's opera for det lidt ældre publikum.

Men det forholder sig - jeg tilføjer et spagfærdigt: *heldigvis* - sådan at *Holberg har meget andet at byde på end snurrigt teater* der slet ikke har dé psykologiske dimensioner man må forvente i dag af moderne teater og film. Tag Per Fly's "*Bænken*" som ét lysende eksempel på hvordan man kan lave *moderne* teater og film. Eller tænk på Nicoline Werdelin's ting der spænder vidt, på det seneste endogså til en natmandstøs i 1700-tallet.

3. ALT Holberg's skal ud på internettet

Der vil være masser af anledning til at diskutere "tingene" i de næste år, og dét vil der være fordi det efter lidt besvær er lykkedes at få sat et konsortium sammen, halvt norsk, halvt dansk, der har påtaget sig at sørge for at *alt* hvad Holberg har skrevet vil blive gjort tilgængeligt for alle og enhver på internettet. Og dér må det også begynde, ville jeg mene, med at få 'sikret' alle teksterne og gjort dem alment tilgængelige, inklusive de få breve der er overleveret.

Er tingene først gjort digitale på en professionel og (for alt i Verden) *udadvendt* måde, så kan meget godt ske. Her og der, i Norge, i Sverige, i Grønland, på Island og Færøerne og - i Danmark.

4. Tekstgrundlaget

Der er ret meget Holberg på internettet allerede - eller det gemmer sig lige i nærheden på et par servere et sted langt inde i *Diamanten* (det er ADL-samlingen jeg tænker på, god og nyttig, men ikke særlig praktisk som den er).

Desuden findes Holberg's "*Samlede Skrifter*" (i Carl S. Petersen's udgave) på nyere papir, men med dejligt krøllede bogstaver, fraktur hedder det - hvad der lyder som et kraniebrud - men dog i en moderniseret form der, med lidt snilde og en del omhyggelighed, *kan* omsættes til digitale billeder, og derfra til en korrekturlæst, søgbar og printbar tekst. Så vidt jeg forstår er denne udgave allerede nu scannet af DSL, men vist ikke helt klargjort til brug for projektmedarbejderne og *os ude i byen*.

Dét man på DSL finder må være det mest korrekte og retvisende tekstgrundlag er imidlertid ikke Carl P's de samfulde "*Samlede Skrifter*", men derimod de *originale* førsteudgaver. Dem vil man anstrenge sig for at gøre alment tilgængelige som *faksímile*, det vil sige som en

slags fotografiske aftryk. Nedenunder faksimilerne kan man så lægge en både søgbar og printbar tekst. Der er foreløbigt gjort et par forsøg, bl.a. ét inde i *Diamanten*.

5. Holberg Ordbogen kommer også med!

Foruden de samlede skrifter er der andet der kunne være *interessant* og som også *vil* blive inddraget i den nye digitale udgave. Først og fremmest den store '*Holberg Ordbog*' som de færreste har stående på reolen. Når dén, forhåbentlig om ikke så længe, kommer til at ligge på nettet - således som man fx allerede kan finde '*Ordbog over det danske Sprog*' - så vil enhver der interesserer sig seriøst for Holberg's sprog få et endog *meget* godt arbejdsredskab der gør det nemt (både for en ung studerende og en ældre gymnasielærer *ude i byen*) at følge et specifikt spor gennem flere af Holberg's værker, evt. i et frejdigt og fornøjeligt samarbejde på tværs af skoler og aldre.

6. Men hvad med dé udgaver der allerede findes, Billeskov's 12 digitale bind? Og Kragelund's oversættelser der meget hurtigt kunne digitaliseres?

Man kunne håbe på at nogle af dé specialudgaver som man hidtil har kunnet benytte, og som faktisk findes i elektronisk form allerede, særligt Billeskov Jansen's udvalg i 12 bind, med '*Natur- og Folkeretten*', '*Peder Paars*', de vigtigste af *komedierne* og '*Niels Klim*' (efter Jens Baggesen's oversættelse), på én eller anden måde ville komme med i det nye projekt. I de 12 bind finder man også Billeskov's kommentarer.

Man vil naturligvis konsultere Billeskov's udgave, men man har ikke - som landet ligger i dag - tænkt sig at bruge kræfter på at *shine* de Billeskov'ske 12 op. Mærkværdigt nok, for det kan ikke være antallet af mandtimer der ville vælte det lille læs.

Der er andre af sådanne nyere specialudgaver der tilsvarende burde overvejes, ikke mindst Aage Kragelund's moderne og friske oversættelse af de latinske *levnedsbreve* og af '*Niels Klim*'. Hvortil kommer Kragelund's meget glimrende kommentarer. De viser en filologisk mester i fuldt firspring gennem latinerne og Holberg.

Men heller ikke Kragelund's ting vil blive digitaliseret; man vil meget hellere lave nye oversættelser og kommentere ud fra dem (og så efter behov referere til Kragelund. Dvs. til Kragelund *på papir*).

Den krøllede Jens Baggesen oversatte "*Niels Klim*" fra latin til dansk i 1789. Og der kom billeder med af Abildgaard - stukket af Clemens. Abildgaard's illustration ovenfor blev imidlertid kasseret på grund af en lystig 'fadæse' og erstattet af et billede som Juel stod for. Baggesen-oversættelsen har en ganske særlig betydning eftersom det var dén de fleste, også senere tiders forfattere, har læst og ladet sig inspirere af.

Der var, som man kan se, en sukkerkringle på det abildgaardske oplæg, og dén havde kunstneren ikke fra sig selv, men fra den muntre oversætter - Jens B.; den fandtes slet ikke i Holberg's original. Holberg boede hos en sukkerbager frem til branden i 1728, og måske er det derfra Baggesen havde fået sin idé? Og den fungerer da rigtig godt grafisk som et bett' himmellegeme i en lidt større sammenhæng? Holberg havde skrevet at Klim i sin lomme havde et brød (som man i Bergen kaldte Bolken) - *in oculis meis esse panem* (*Bergenses vocant Bolken [...]*), se Kragelund's udgave bd. I, s. 22 (latin) og 23 (dansk).

Nu vi er ved betydningsfulde illustrationer, så var det i lange tider almindeligt at illustrere Holberg's komedier med gemytlige Marstrand-ting. Problemet er bare at de er så temmelig anakronistiske. Marstrand maledede nemlig ikke 'rigtige' Holberg-figurer fra 1720'erne, men nogle der passede bedre ind i 1800-tallets drømme om det glade liv på landet. Nogle præcise og ironiske betragtninger herom kan man finde hos Bent Holm der kan lidt af hvert - Holberg anbelangendes. Fx har han fornyet komedien om skødehunden "*Melampe*". - Illustrationen har jeg fundet i Billeskov Jansen's 12 bind og benytter lejligheden til at fremhæve den glimrende billedredaktør: Volmer Rosenkilde.

7. Epistlerne

Én særlig udgave, en meget betydningsfuld én, findes på tryk med mange kommentarer, men pt. kun i begrænset omfang i digital form, '*Epistlerne*' som Holberg skrev og udgav i sine sidste år og som Billeskov Jansen siden tog sig grundigt af. Nogle af epistlerne er ironiske. Nogle alment oplysende og kommenterende. Nogle sydende sure og irriterede. Mange senere forfattere har haft stor nytte af netop disse essays og har ladet sig inspirere. Til forskel fra de '*Moralske Tanker*', er der tale om en mere 'aktuelt' orienteret kulturjournalistik - tag fx hans forskellige udfald om teatering, se et udvalg af dem på: <http://holberg.nu/Holberg-om-teater.htm>. Det bliver dejligt når de alle sammen kan findes på nettet med alle dé sproglige kommentarer og realkommentarer der er nødvendige.

8. Holberg's historiske forfatterskab: Formidleren

Hvad der derimod næsten mangler fuldstændigt på 'scenen' er moderne udgaver af *Holberg's store historiske forfatterskab*. Det er ellers spændende nok, ikke mindst hvis man

ser på det som et stort og energisk formidlingsarbejde - der i lange tider nåede langt ud og som derfor gav manden ekstra brød på bordet. Andre historikere gjorde meget mere ud af kildekritikken end Holberg gjorde, særligt hans gode bekendt, måske endda hans bedste ven gennem mange år: Hans Gram. Gram fik stor betydning for sine elever og efterfølgere, men han skrev næsten ingenting selv. Bortset fra - fx - en formentlig mere end almindeligt over tænkt analyse til Kongen om "*Peder Paars*". Den dag i dag véd man vel ikke om Gram - dengang - var på det rene med hvem Brygger Michelsen *egentlig* var; han sagdes jo også at bo så langt væk som i Kalundborg.

9. Universitetet i Bergen. Naturretten

Den norske professor *Eivind Tjønneland* på Universitetet i Bergen lægger mere vægt på kommentaren end på om hvert et ord af Holberg's egne findes på den helt rigtige måde - det fremgår af en nylig artikel på Universitetets hjemmeside:
<http://www.uib.no/11e/nyheter/2009/02/11e-med-i-ny-hollbergsatsing>

Det er der megen god mening i, eftersom det afgørende ved ethvert digitaliseringsprojekt må være det indholdsmæssige - og hvad man skal bruge det hele til. Dertil kommer at Holberg synes selv at have været langt mere interesseret i 'virkeligheden' end i at nulre med krøllede bogstaver når de først *var* afleveret til trykkeriet.

På den anden side er der nogle af værkerne der har en ret bemærkelsesværdig historie hvad der kan gøre det både spændende og nødvendigt at gå dybere. Sådant vil den almindelige bruger ikke interessere sig meget for, men vil måske *alligevel* blive bare lidt glad over at der er en håndfuld nørd der arbejder på den måde - og som, måske, efter møjsommelige studier finder afgørende 'nyt' frem?

Et eksempel på at der kan dukke noget interessant op ved at arbejde på et så nørdet projekt som '*Holberg-Ordbogen*' kan man finde på: <http://www.tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=100911> [det kan anbefales at bruge den PDF-udgave der følger med, for den er absolut lettest og mest bekvem at arbejde med; har man desuden en professionel PDF-generator som Acrobat, kan man nemt foretage en kvik OCR-behandling *uden* at korrumpere skriftbilledet].

Artiklen blev trykt i "*Fund og Forskning*" i 1991 og blev lagt ud på nettet sidste år, i 2008, om man så lige *falder over den* er en anden sag - og det er bl.a. i den henseende at Holberg-projektet ville kunne få meget stor nytte, nemlig ved at henvise og linke elektronisk til relevant materiale forskellige steder og endnu bedre ved at inkludere det mest relevante på en velorganiseret måde.

Sv. Eegholm-Pedersen beretter i artiklen om hvordan Holberg som ung gik til biddet, hvordan han trak på ganske friske kilder - i dette tilfælde '*Fama*' der var et politisk månedsskrift på tysk der udkom fra begyndelsen af 1700-tallet, og som overlevede Holberg med et par år. I slutningen af artiklen er der et par glimrende eksempler hvor man kan se den tyske original og Holberg's danske gengivelse.

I artiklens note 9 står for resten en munter lille ting om Bidermann's "*Utopia*".

Personligt synes jeg det kunne være mere end interessant om der blev mulighed for at få en samlet udgave frem af ét af de aller vigtigste af Holberg's værker, 'Natur- og Folkeretten', ikke alene i den sidste udgave, men sådan at man nemt og overskueligt kan se hvornår han har smidt noget ud, og hvornår han har tilføjet noget nyt, for dét kan måske bidrage til en bedre tolkning af andre af Holberg's tekster også. Har man ikke et sådant bizart behov, kan man nøjes med at se i den sidste (udmærkede) udgave, den der findes forrest i Billeskov Jansen's 12 binds-udvalg - og som uden det store besvær kunne gøres elektronisk tilgængelig *inden for* digitaliseringsprojektets rammer. Så kan man siden pynte på tingene i den ene og anden henseende. Men der er vel ikke nogen god grund til at vente i flere år, når tingene er der - måske ikke helt i øjet, men lige før?

For nogle år siden gjorde jeg et forsøg på at lave en praktisk (digital) udgave af '*Naturretten*' som man er velkommen til at hente fra: <http://bjoerna.dk/Holberg/Et-aabent-sind-Tekster.pdf> (s. 200-399)

Det er ikke uden grund at Billeskov i sin tid fremhævede netop 'Natur- og Folkeretten' som ét af de meste centrale af Holberg's skrifter. Holberg arbejdede på det i mange år, lige fra han stod foran at få sit første professorat til han - til sidst - kunne spinde gode penge på at sælge *sin* fremstilling af et emne der var aktuelt dengang, men som - *so oder so* - også er aktuelt i dag, hvor forskellige kulturer mødes og hvor det er rimeligt interessant at se, for ikke at tale om at gå videre med en dialog om hvad man kan være fælles om og hvad ikke. En stor del af Holberg's første forsøg brændte udgiveren inde med, det var før Holberg selv tog over og fik omdannet sine ord til gods og guld.

Holberg var en habil latiner og læste derfor de store naturretsforfattere på originalsproget, således Hugo Grotius, men han var også gennem Pufendorf's naturret - og han kunne, hvad ingen andre gjorde - ej heller den meget begavede og lærde konkurrent Andreas Hojer der "løb" med lærestolen i Naturret - give en velorganiseret og endnu meget læsværdig præsentation på vores modersmål.

Han kunne hér drage fordel af at der op gennem 1700-tallet dukkede et større og større publikum op, nysgerrigt, videbegærligt, men mere dansk- end latinlæsende. Latin blev desuden sjældent læst af de fiffige kvinder på dén tid, latinskolen var jo slet ikke for dem - bl.a. fordi de ikke kunne blive præster, degne eller latinskolelærere; Holberg's "*efterfølger*" som komedieforfatter, Dorothea Biehl lærte eksempelvis aldrig latin. På samme tid begyndte man at uddanne 'danske jurister', vel nok i en slags logisk og historisk nødvendig fortsættelse af at 'Danske Lov' var blevet *Loven* allerede fra 1683, og at der var opstået et betydeligt behov for at have flere og flere professionelle prokuratorer og dommere at trække på? [Om jomfru Biehl nærmere i et senere nummer af holberg.nu].

10. Heltene og heltinderne

Akkurat *Naturretten* tilkommer det ikke den *danske* del af redaktionen at tage sig af, for man har delt opgaverne sådan at den essayistiske del ligger i Norge, den digteriske i Danmark.

Til den danske del hører imidlertid et andet meget vigtigt historisk værk som '*Helte- og heltindehistorierne*'. Det er, som '*Naturretten*' et meget karakteristisk Holberg-værk, for nok har han brugt en gammel model, dén model som Plutark havde skabt da han - af politiske og ideologiske grunde - sammenlignede store grækere med store romere, men Holberg har båret sig meget anderledes ad, ret systematisk og formbevidst, men frem for alt overordentligt fermt og publikumsorienteret.

Han fortæller om *nogle* grækere og romere, Sokrates fx, men i høj grad også om personligheder fra helt andre Verdensdele og helt andre tidsaldre. Derfor kan man hos Holberg møde Muhammed og Zarathustra, Skanderbeg, Peter den Store - men også en række interessante kvinder som Zenobia og Katharina den Store.

Albaneren Skanderbeg var én af dem der kom til at stå midt mellem Osmanerne og Europæerne, midt mellem Islam og Kristendommen - og han var pga sine store succes som hærfører udset til at blive den militære leder af endnu et korstog, denne gang ikke mod Araberne, men netop mod Tyrkerne. Skanderbeg levede i 1400-tallet, men kort før 'korporal' Holberg kom på banen og fattede pen og blæk, havde Tyrkerne stået lige uden for Wien's porte og banket på med deres våben - i øvrigt under en general af Albansk afstamning. Mon ikke Holberg's flere gange demonstrerede interesse for Gjergj Kastrioti Skenderbeu og for Tyrkerne beroede på denne nervepirrende aktualitet?

Holberg havde skrevet om kvinder før og om at de ikke fik dé muligheder de burde have i samfundet, men undertiden ironisk - hér derimod, i *Helte- og Heltindehistorierne* - hér taler han ret så tydeligt og lige ud ad landevejen om det samme emne.

Man har ofte diskuteret om Holberg mon skulle tages bogstaveligt når man fx læste nogle af hans komediemoraler, eller om tingene måske skulle tages med et gran salt eller to. I 'Helte- og heltindehistorierne' finder man en både afklaret og fremadskuende forfatter, og det skulle ikke undre mig om netop dette værk vil komme til at få stor betydning i de næste generationers læsning af Holberg.

Henrik Stangerup gjorde et forsøg for nogle år siden, da han prøvede at *modernisere* Holberg's tekst. Hvis man fortsatte et sådant moderniseringsforsøg i forbindelse med det nye projekt, ville det være glimrende, og så havde man da allerede ét godt eksempel at diskutere ud fra.

Jeg er for resten én af dem der har moret sig ret meget over samme Stangerup's film om '*Erasmus*' - der foregår ikke et sted på Sjælland, men i Sydamerika. Tænk om der kunne blive en niche i projektet - eller i tilknytning til det - med forskellige fortolkere og fortolkninger! Det ville være interessant i sig selv, men også give en lang række gode pædagogiske muligheder.

En anden form for modernisering skabte Kaspar Rostrup for nogle år siden på Gladsaxe Teater, da han satte sin meget fantastiske teaterudgave af '*Niels Klim*' op. Måske gemmer der sig billeder, videostumper og andet - lad os få det 'reflekteret' i det nye projekt. Igen for at danne udgangspunkt for en diskussion om hvordan i alverden man kan modernisere den gamle baron, gøre ham interessant for et *ungt* publikum.

11. Et par særlige ønsker: En *tålt* udgave - og én på Engelsk.

Måske burde man overveje at få nogle af teksterne og introduktionerne ud i en *tålt* udgave. Det kunne være til stor nytte for dem der har seriøse problemer med at læse, men som gerne vil være med på noderne hvad Holberg angår. Måske skulle man hér glemme alt om førsteudgaverne og koncentrere sig om moderniserede udgaver og forskellige former for moderne fortolkninger.

Tålte udgaver kan laves på mange måder, og egentlig synes jeg man skulle prøve dem alle sammen - og gøre forsøg med dem. Det ville være oplagt at bruge gode skuespillere når det drejer sig om komedierne. I andre sammenhænge er det måske bedre med gode *fortællere* eller med nogle der bare kan dét med at få en sagprosatext til at *virke godt som den er*. Men eftersom man er kommet langt med at udvikle moderne talegeneratorer til brug i virksomheder og skoler, burde man også teste dem, enten for at lægge læs-op-funktioner på nogle af de internetsider man vil producere - eller for at tjekke hvad der sker *ude i byen* hvor man bruger sådanne generatorer hver eller hveranden dag.

At have udgaver på Engelsk (og evt. andre sprog) er noget andet. Holberg er én af de forfattere vi kan være stolte af, både i Norge og i Danmark. Han er én af dem man kan fortælle om når man rejser omkring, ikke mindst i disse tider hvor kultursammenstød er blevet dagens orden - og hvor det er af stor betydning at skabe et godt grundlag for en mellemfolkelig dialog.

Hvad er så mere naturligt end - straks fra begyndelsen - at opbygge et særligt "hjørne" i projektet, hvor Holberg præsenteres på Engelsk og hvor en række af hans værker og synspunkter præsenteres og frem for alt diskuteres?

I Oxford er man gået i gang med at opbygge et 'site' der handler om '*The Enlightenment*' og hvor en række af 1700-tallets personligheder præsenteres med deres meget forskellige værker. Man skal nok ikke påregne at man i dét projekt uden videre vil trække Holberg ind og bruge ressourcer på at oversætte ham. Dét må være noget vi finder en praktisk og økonomisk løsning på her i landet og i Norge.

12. Karen Skovgaard-Petersen

Forleden var jeg inde i "*Fisken*" tæt op ad "*Diamanten*", for dér har den danske del af konsortiet til huse, og fik en meget oplysende samtale med *Karen Skovgaard-Petersen*, der er daglig leder i København. Tilsvarende er der en kollega i Bergen, Eiliv Vinje - der har skrevet disputats om Holberg's essayistik.

Karen Skovgaard har boet mange år i Norge og var én af dem der for nogle år siden var opponent da Gunnar Sivertsen skulle forsvare hvad han havde skrevet om dén Jakob Bidermann, der engang for længe siden skrev "noget" (jeg tør næsten ikke skrive "andet", men titlen er "*Utopia*") som Holberg benyttede sig af flere gange, ikke mindst da han biksede sin geniale "*Jeppe*" sammen i så stor en hast at noget strittede i den ene, noget i den anden retning, at skuespillerne blev skrup forvirrede, men at student Gram dog fik sat grundigt skik på løjerne og samling over feltet ved et ret simpelt tryllemiddel, fuldt udtræk på sjællandsk. Man må næsten formode at den skævbenede "*Jeppe*" kun overlevede sin svære start ved at blive givet som en temmelig kraftig farce. Havde student Gram ikke indfundet sig på rette tid og sted, er det mere end sandsynligt at *Jeppe* var død én gang for alle dengang i 1722 og aldrig var blevet pensum hverken hér eller dér, endsiges blevet *kánoniseret*.

Karen Skovgaard er noget så sjældent som klassisk filolog, og dem er der kun nogle få stykker af her i landet, for SÅ stor er interessen jo ikke for græsk og latin i det danske gymnasium. Men hvis vi skulle mene det seriøst at vi skal have antennerne ude, ikke bare være dygtige, men *enormt* dygtige til at kommunikere på den store udenlandske scene, så skal vi kunne mere end bare at være perfekte til Engelsk, så skal *nogle af os* også kunne alle mulige andre sprog fra Tyrkisk og udad - undertiden endda i sproghistorisk og kulturhistorisk dybde. Det er så muntert indrettet at jo mindre Danmark er blevet, desto større er det reelle behov blevet for at vi - i det mindste tilsammen - kan kommunikere i alle retninger, på alle niveauer, og frem for alt med et åbent og imødekommende sind.

Jo, man kan godt blive bekymret over tingenes tilstand, og dog ikke. Der er jo mange unge mennesker der spiller skævt og tanzer løs med grønt hår - eller som stiller op til

konkurrencer om at blive årets nye popstjerne, mange andre der er på vej op ad høje og stejle klipper med hager, kiler og tovværk, tusindevis der sparker bold hver evig eneste dag - og nogle der tager et 'seriøst' elastikspring engang imellem. Så det er vel ikke ungdommeligt engagement og gå-på-mod der mangler, selv om de unge åbenbart ikke er til 1700-tals 'Maskarade'?

Holberg's hovede var krøllet, det er dét vi må have frem. Hans frækhed. Hans ironi. Hans nysgerrighed. Hans fejltagelser og umulige måde at være på. Hans store tolerance. Han fulgte godt med i hvad der skete ude i Verden - og han havde bedre fat om pædagogikken end man skulle tro, for selv om han var en ret elendig pædagog, sådan lærer til elev, så var han alligevel én af dem der opdagede - og skrev om - at *centrum* i enhver god pædagogik ikke befandt sig bag et kateder, men inde i elevens eller studentens hovede.

På sæt og vis beviste han at 'Verdensrummet' havde et helt andet centrum, end traditionen bød, da han fastslog at det måtte være langt bedre at få studenterne til at *spørge* - end at man anskuede et undervisningsprojekt som noget der - så sent som i forgårs - kunne blive kaldt *højtlæsning for dværge*.

Det er klart at det nye store digitaliseringsprojekts begynder i det filologiske, men i den sidste ende burde det handle om at få skabt noget der kommer skoleeleverne, de studerende og hele det brede publikum til gode. Det filologiske bør, ret besét, opfattes som en slags mellemstation på den lange rejse.

Held og lykke til folkene i "*Fisken*" og til dem der bor længere oppe ad åen! Vi glæder os til at følge jeres arbejde og til at sé hvad der kommer ud af det, for der er god brug for en 'solid' Holberg - også i dag. Også selv om vi skal *langt* videre.

Den danske del af projektet kan findes på DSL's internetsted:
<http://dsl.dk/tekstudgivelser/ludvig-holbergs-skrifter>

Forpremierer

[Ole Thestrup's 'Jeppe'. Det Danske Teater spiller »Jeppe på Bjerget«. Januar 2007](#)

2007

[1/2007 - Holberg-Træf i Slagelse. Marts 2007](#)

[2/2007 - »Erasmus Montanus« på »Grønnegårds Teatret«. Juni 2007](#)

[3/2007 - Egnsteatrene. Brian Mikkelsen's bekendtgørelse \(som udkast og i færdig form\) - kommentarer fra Brygger Mikkelsen's Kalundborg. Juli 2007 og december 2007.](#)

[4/2007 - »Filuren« spiller »Jean de France« i Musikhuset Aarhus - og Kirsten Dahl »myrder« den i »Århus Stiftstidende«. Oktober 2007](#)

[5/2007 - »En klassiker reaktualiseret og rekontekstualiseret«. Arrangement på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, KUA, November 2007](#)

[6/2007 - »Jeppe alene på Bjerget«. December 2007](#)

2008

[7/2008 - »Alle tiders Jeppe« under udvikling. Marts 2008](#)

[8/2008 - Wiedewelt i stormvejr. Marts 2008](#)

[9/2008 - Hvor blev Holberg egentlig af, i Sorø? Marts 2008](#)

[10/2008 - Det er i Jeppe's forvandlinger, fascinationen ligger - siger skuespilleren Niels Vandrefalk om sin »Alle tiders Jeppe«. April 2008](#)

[11/2008 - Holbergske masker på Tersløsegaard. Mona og Niels Damkjær udstiller i sommersæsonen 2008 \(April 2008\)](#)

[12/2008 - Grønlænder-Jeppe og grønlanderne - og hvad skulle Hans Egede i Grønland? April-Juli 2008](#)

[13/2008 - Holberg om forskellige teaterting. Epistel 66, epistel 179, epistel 347 og flere andre, desuden 'Betænkning over Komedier' og 'Tordenbrevet'. Maj 2008](#)

[14/2008 - Holberg i Sorø Klosterkirke og Johannes Wiedewelt's mindesmærke for ham. Juni 2008](#)

[15/2008 - Den stundesløse i Sorø: Store STRESSEDAG. Extra: Komedien kan læses og downloades via dette nummer. Juni-Oktober 2008](#)

[16/2008 - Holbergdagen 17. august 2008. \(August 2008\)](#)

[17/2008 - Ludvigsbakke. Om Palle Petersen's gavtyveroman om den yngre Holberg. August 2008](#)